

DR. BÁNDI GYULA ELŐSZAVA

2017 tavaszán volt 10 éve annak, hogy hatályba lépett az EU ún. felelősségi irányelve (35/2004. irányelv), amelynek preambuluma szerint „(1) Sok a szennyezett természeti terület a Közösségen belül, amelyek lényeges egészségügyi kockázatot jelentenek, a biológiai sokféleség csökkenése pedig drámai módon felgyorsult az utóbbi évtizedekben. (...) (2) A környezeti károk megelőzését és helyreállítását a „szennyező fizet” elvének előmozdításával kell végrehajtani a Szerződésben leírt módon, a fenntartható fejlődés elvével összhangban. Következésképpen ezen irányelv alapelveinek megfelelően az a gazdasági szereplő, akinek tevékenysége a környezeti kárt, illetve az ilyen jellegű közvetlen kárveszélyt okozta, pénzügyi felelősséggel tartozik, a gazdasági szereplők arra való ösztönzése céljából, hogy olyan intézkedéseket fogadjanak el, és olyan eljárásokat dolgozzanak ki, amelyek minimálisra csökkentik a környezeti károk kockázatát a rájuk háruló pénzügyi felelősség csökkentése érdekében.” Sajnálatos tény, hogy a 10 éves évfordulón is mind hazai, mind uniós szinten azt kellett látnunk, hogy nem vagy alig volt előrelépés a környezeti felelősség érvényesítése tekintetében. Holott az irányelv – amely alapvetően a közigazgatási típusú megelőzési és beavatkozási intézkedésekre vonatkozik – objektív felelősséget alkalmazó mivolta révén a bizonyítás terhét jobbra a környezethasználóra hárítja, tehát lenne mód a megfelelő cselekvésre.

A jogszabályi feltételek látszólag tehát adottak, valahogy mégis nehézkesen mozdul a rendszer, évekig nincs érdemi lépés a károk felszámolása terén, csekély a fellépéshez szükséges állami források mértéke, a meglévő károk okozói pedig többnyire felszámolás alatt állnak, ha egyáltalában megtalálhatók. Ha mégis sor kerül a felelősségre vonásra, akkor gyakorlatilag nincs olyan érdemleges forrás, amely a károk felszámolását lehetővé tenné.

Az uniós irányelvhez hasonlóan – még akkor is, ha jelen kiadvány a meglévő „örökséget” mutatja be, amellyel a jelen és a jövő generációinak életét keseríthetjük meg – elsősorban a megelőzésről kell szólni, az integrált szemléletű, az engedélyezési eljárástól éber hatósági munkáról, a követelmények megfelelő érvényesítéséről. Márpedig e tekintetben sincs mivel dicsekednünk. A környezetvédelmi igazgatási rendszer folyamatos átszervezése, illetve ezzel együtt hatásköreinek gyengülése, más hatósági érdekek közötti felolvasása minden kormányzati jó szándék ellenére sem tett, tesz jót a megelőzéshez szükséges markáns érdekérvényesítésnek – és akkor még nem is szóltunk arról, hogy a megelőzésen túl a környezeti érdekek legfontosabb biztosítéka az elővigyázatosság lenne. A megelőzés egyik régi adóssága a fokozott veszélyt jelentő környezethasználó tevékenységek anyagi biztosítékrendszerének megteremtése, melynek révén nem következne be a jövőben az a mai hagyományos végkifejlet, hogy a felszámolási eljárás során a környezeti károokra már nem jut anyagi keret, a pénz elfogy. Sőt, ha a felszámolási eljárások prioritási sorrendje is előbbre sorolná a környezeti károkat, netán a felszámolási eljárás nem lenne sikeresen lezárható a környezetvédelemért felelős hatóságok hozzájárulása nélkül, akkor a jövőben sokkal kevesebb ilyen sajátos „örökséget” halmozódnának fel a felelőtlenül eljáró vállalkozások. A felszámolási eljárások tartalmi és eljárási átalakítása a környezeti érdekek jelenleginél sokkal hatékonyabb érvényesítésére tehát alapvető jogbiztonsági feltétel.

Elsődleges szempont a hasonló helyzetek elkerülése kell legyen, a jelen összesítésben megjelenő esetek visszaszorítása. Természetesen mindemellett gondolni kell a meglévő környezeti károokra is. E tekintetben a megelőzés és elővigyázatosság elvei mellett emlékeztetni kell a környezetvédelmi törvény vonatkozó társelvére, a helyreállításra is, amely maga is megelőzés; a további, súlyosabb környezeti károk megelőzése. A meglévő környezeti károk, kockázatok súlyossága ugyanis minden nappal, hónappal növekedhet; amint a szennyeződés elhagyja a telephelyet, eléri a felszín alatti vizeket, lassan ellenőrizhetetlenné válik. Minden

elmulasztott alkalom, eltelt hét növeli a szennyezés terjedésének kockázatát, és ezzel egyidejűleg a beavatkozás várható költségei ugrásszerűen növekedhetnek. Ami tegnap 1 egységbe került volna, holnap 10 egységbe kerülhet, ha egyáltalán még kontroll alatt tartható a kérdéses környezeti teher. Mi a megoldás? Az állam környezeti károk felszámolását szolgáló pénzügyi alapjának növelése, és az abból finanszírozott kárelhárításokkal kapcsolatos mielőbbi intézkedés. Ez távolról sem azt jelenti, hogy lemondunk a felelősség érvényesítéséről, eltekintünk a „szennyező fizet” elvétől, hanem csupán számolunk a realitásokkal: a felelősség érvényesítése a hatósági és bírósági szakaszokat egybevetve több évet igényel, márpedig a mondottak szerint ennyi idő általában nem áll rendelkezésre. Senkinek, különösen az államnak – amelynek az Alaptörvényből fakadó kötelezettsége a környezet és a polgárok védelme – nem lehet érdeke a környezeti kockázatok, károk eskalálódása. Sürgősen cselekedni kell tehát; ez vonatkozik a felelősség következetes érvényesítésére éppen úgy, mint a tényleges kárelhárításra. A hatósági fellépések tapasztalható lassúsága – nem egyszer évtizedes restancia halmozódik fel a tényleges igényérvényesítések helyett – ugyancsak ellene hat a környezeti kockázatok visszaszorításának. Mind a jogalkotás, mind a jogalkalmazás igényli a hatékonyabb megoldásokat.

Budapest, 2017. október 5.

Dr. Bándi Gyula

a jövő nemzedékek érdekeinek védelmét
ellátó biztoshelyettes

